

УДК: 392.18(497.11)

МИНА ЈЕЛЕСИЈЕВИЋ

етнолог-антрополог, кустос
Горња Горевница, Чачак
minajelesijevic@gmail.com

ПРОСЛАВА ПУНОЛЕТСТВА

АПСТРАКТ: *Свечано обележавање пунолећства је релативно нова појава која се може класификовати у групу обичаја у вези са животињним циклусом појединца. У првом делу рада представљен је поглед на прославу пунолећства, док је у другом делу напаса усмерен на феномен одраслости као променљиве друштвено-културне категорије.*

КЉУЧНЕ РЕЧИ: *пунолећство, „нови“ обичај, ритуал, обред прелаза, друштвено сазревање, одраслост*

Сврха ритуала може да буде разноврсна, као што је исказивање поштовања боговима, заштита од опасности, годишњица рођења, склапање брака, смрт итд. Такви ритуали се углавном тумаче као средство којим друштво и заједница дају подршку основним вредностима и начелима и одржавају морално устројство. У њима учествују родбинска групација, село, суседна заједница, а понекад и цео народ.¹ Ритуал се истиче као један од главних елемената културе, односно структурирајућа страна културно-историјских процеса и покушај успостављања културе наспрам хаоса.²

Према антрополошком одређењу, обичаји или ритуали животног циклуса, тзв. пригодни ритуали, јесу они ритуали који се обављају у одређеним приликама

критичним за заједницу или појединца.³ Ипак, тенденција ових ритуала је да се приређују у приликама које наглашавају важне промене у животу појединца (ритуали везани за рођење, пубертет, свадбени ритуали, смрт).⁴

„Нови“ обичај – стари „bricolage“⁵

Почетак обележавања пунолетства у облику у којем постоји данас може се везати за почетак двадесет првог века. Према томе, можемо говорити о „новом“ обичају под којим се подразумева онај облик друштвеног понашања који није наслеђен из традиционалног руралног друштва деветнаестог и

223

[1] Malkom Hamilton, *Sociologija religije: teorijski i uporedni pristup* (Beograd: Clio, 2003), 242.

[2] Ана Продановић, „Пријем структурализма на примеру проучавања обреда прелаза у етнологији и антропологији Србије“, *Гласник Етнографског института САНУ LIV*, <http://www.etno-institut.co.rs/files/gei/54/anaprodanovic.pdf> (преузето 24. 1. 2018).

[3] Душан Бандић, *Народна религија Срба у 100 појмова* (Београд: Нолит, 2004), 226.

[4] Victor Turner, *The Ritual Process. Structure and Anti-structure* (Ithaca, New York: Cornell University Press, 1991), https://monoskop.org/images/9/90/Turner_Victor_The_Ritual_Process_Structure_and_Anti-Structure.pdf (преузето 4. 3. 2018).

[5] Термин је преузет од Николе Ф. Павковића (Никола Ф. Павковић, „Нови“ обичаји - стари „bricolage“, *Етнолошке свеске V* (1984), <http://www.anthroserbia.org/> (преузето 24. 1. 2018)).

ранијих векова,⁶ а који је настао бриколирањем,⁷ тј. поновним компоновањем елемената преузетих из других обичаја, пре свега свадбених.⁸

Прослава пунолетства, тј. осамнаестог рођендана, најпре се обележавала у мањим оквирима, у виду журке за друштво, и то код куће или у клубовима и кафићима. Позивнице су штампане у мањем формату (попут визиткарте) на којима су били назначени име слављеника, место и време одржавања журке. Слављеници су добијали заједнички поклон од својих другова (купљен од прикупљеног новца). На менију су били само грицкалице и торта. Овакве журке су подједнако организовали и младићи и девојке, док се данас може приметити да се свечаније прославе пунолетства које укључују већи број званица (родбину, комшије) приређују махом девојке.

Дан прославе одређује се и по годину дана унапред. Све припреме углавном обављају слављеници уз помоћ родитеља (резервација ресторана, одабир менија, израда позивница, итд.). Гости се позивају најчешће месец дана пре датума прославе. Претежно се позивају најближа родбина, комшије и најуже друштво, па се укупан број гостију креће око 150 узваника. Позивнице су свечаније (попут свабених) и обавезно упаковане у коверте. Штампане су специјално за ту прилику, ретко има усмених позивања, са назнаком повода прославе (прослава осамнаестог рођендана

или пунолетства), слављеника, датума, места и времена одржавања, као и израза добродошлице. Позивнице деле родитељи, ако се ради о родбини и комшијама, или слављеници ако је реч о друштву.

Сама прослава се углавном одвија на исти начин. Слављеници заједно са родитељима дочекују госте, које потом тзв. домаћин упућује до места где ће да седе. Функција домаћина је установљена у новије време. Реч је о угледној особи која ужива ауторитет и поседује организационе способности.⁹ Домаћин је најчешће очев брат или рођак чији је задатак и да одржи здравицу и одобри вечеру. Понегде госте поздрављају и слављеници и њихови родитељи. Распоред седења се прави према породицама и пријатељима. Посебна пажња примењује се кумовима који, заједно са слављеником/цом, седе у врху софре, тзв. „горњем крају“. У традиционалним обредима, који су били чврсто структурирани, свако је знао шта сме, а шта не сме да ради, при чему су неки од учесника добијали посебна задужења. Међу ритуалним званичницима најзначајнији је кум¹⁰ који има специфичан ритуални статус и однос према њему је регулисан низом забрана и ограничења.¹¹ Приликом весеља, он је у обавези, уколико се музика закупљује, да наручи неколико песама. Гозба је обилата. Музика је обавезна, као и игра. Окупљање на јавном месту, као и весеље уз музику и игру, има веома дугу традицију. Међутим, како Никола Ф. Павковић наводи, оно је у свом конкретном, појавном испољавању измењено у толикој мери да се у томе знатно разликује од традиционалног.¹²

Након што сви гости стигну, обавља се фотографисање са слављеником/цом. По

[6] Исто.

[7] Термин *bricolage*, у значењу „домаће мајсторисање“, први је употребио француски антрополог Клод Леви-Строс како би објаснио карактеристичне образце митолошког мишљења. Особина митолошке мисли је у томе што је њен репертоар, иако широк, ипак ограничен. Међутим, она се њиме служи, без обзира на то који је задатак себи поставила, јер не располаже ничим другим. Тако митолошка мисао изгледа као нека врста интелектуалног домаћег мајсторисања. Другим речима, може се рећи да је бриколаж вештина коришћења нечега што већ постоји и што нам је доступно у сасвим нове сврхе, тј. за оно за шта није првобитно намењено [Klod Levi-Stros, *Divlja misao* (Beograd: Nolit, 1978), 57-63].

[8] Иван Ковачевић, „Одлазак у војску“, *Етнолошке свеске VII* (1986), <http://www.anthroserbia.org/> (преузето 24. 1. 2018).

[9] Снежана Шапоњић-Ашанин, „Свадба у служби обреда прелазна“, у: *Зборник радова Народной музеја XXXVIII* (2008), 351.

[10] Душан Бандић, *Народна религија Срба у 100 њојмова*, 242.

[11] Душан Бандић, *Табу у традиционалној култури Срба* (Београд: БИГЗ, 1980), 367.

[12] Никола Ф. Павковић, „Нови обичаји – сјајни 'bricolage'“, <http://www.anthroserbia.org/> (преузето 24. 1. 2018).

завршетку вечере следи свечано сечење рођенданске торте. Неретко су присутни и трубачи.

Даривање, такође, има веома дугу традицију, па су тако многобројни догађаји, везани како за животни тако и за годишњи циклус човека, пропраћени даривањем и примањем уздарја који доминирају у обредним радњама. Даривање је присутно у многим обредима везаним и за појединачне и за групне догађаје, а његова порука у магијским, али и у општим друштвеним оквирима је снажна и присутна као општи образац понашања одређене групе.¹³ Данас се поклон најчешће носи у виду новца, при чему се води рачуна да тај износ покрије трошкове места у ресторану. Ипак, износ зависи и од материјалног стања, али је уобичајено да најужа родбина, као и кум, дарују већу суму од осталих гостију. Уз новац се дарују и пиће (углавном вино) и торта, док се у новије време уместо торте све више носе корпе са колачима или воћем, као и цвеће за слављеницу. Слављеници добијају поклоне и од чланова породице.

Поред прославе која се одвија у ресторану у присуству већег броја гостију, пунолетство се обележава и у оквиру породице на дан рођења. Тада се припремају свечани ручак и торта.

Друштвено сазревање и прелазак у одраслост

У предмодерним друштвима постојао је директан прелаз из детињства у одраслост, па би деца постајала одрасли чланови заједнице чим би достигла физичку и физиолошку репродуктивну зрелост. Са друге стране, у модерним друштвима успостављен је прелазни период између

детињства и зрелости – адолесценција.¹⁴ У савременој научној заједници не постоји општеприхваћена дефиниција адолесценције, већ приступ у дефинисању зависи пре свега од припадности истраживача одређеној научној дисциплини. Тако многе дисциплине у проучавању адолесценције примењују биологистички приступ по коме се она дефинише као период сазревања и фаза између детињства и одраслог доба која приближно траје од 12. до 20. године.¹⁵ У модерним друштвима увођење институције пунолетства, као законског оквира за легализацију одраслости кроз признавање грађанских права, представља један од механизма издвајања младих у односу на друге старосне групе.¹⁶ Ипак, важно је напоменути да важећи правни систем у Србији не признаје стицање пунолетства као општи критеријум за старосну категоризацију особа на адолесценте и одрасле, с обзиром на то да, иако особа која је напунила осамнаест година има изједначена права са одраслима, поједина од њих се могу стећи и у ранијим узрастима.¹⁷ На пример, породични закон омогућава детету које је навршило петнаесту годину да преузима правне послове којима управља и располаже својом зарадом или имовином коју је стекло сопственим радом или, уколико је способно за расуђивање, може дати приста-

[13] Снежана Шапоњић-Ашанин, „Дар и даривање у чачанском крају“, у: *Зборник радова Народног музеја XXXIV* (2004), 129-131.

[14] Anđelka Milić, *Sociologija porodice. Kritika i izazovi* (Beograd: Čigoja štampa, 2007), 258.

[15] Биологистичким теоријама је заједничко то што у објашњењу психо-физичког развоја, који се схвата као процес који чине детињство, младалачко доба, тј. адолесценција, и одрасло доба, развојне етапе посматрају као универзалне и биолошки утемељене [Sofija Petković, „O osobenostima antropološkog pristupa adolescenciji“, *Antropologija 14*, sv. 3 (2014)], <http://www.anthroserbia.org/> (преузето 6. 3. 2018)

[16] Smiljka Tomanović, „Od omladine do socijalnih biografija mladih u postsocijalističkoj transformaciji društva Srbije: konceptualni i kontekstualni okvir istraživanja“, у: *Mladi - naša sadašnjost. Istraživanje socijalnih biografija mladih u Srbiji* (Beograd: Čigoja štampa; Institut za sociološka istraživanja, 2012), <http://www.domomladine.org/assets/Uploads/Mladina-sadasnjost-1.pdf> (преузето 6. 3. 2018)

[17] Sofija Petković, „O osobenostima antropološkog pristupa adolescenciji“, <http://www.anthroserbia.org/> (преузето 6. 3. 2018).

нак за предузимање медицинског захвата. Такође, иако породични закон прописује да брак не може склопити лице које није навршило осамнаест година, суд то ипак може дозволити малолетном лицу које је навршило шеснаесту годину живота, уколико је достигло телесну и душевну зрелост потребну за вршење права и дужности у браку. Закон о раду прописује право особи млађој од осамнаест година да, уз писмену сагласност родитеља, заснује радни однос, ако такав рад не угрожава његово здравље, морал и образовање, односно ако такав рад није забрањен законом.¹⁸ Антрополози, пак, адолесценцију дефинишу као променљиву културну и друштвену категорију, будући да, уколико је схваћена као аутономна фаза психофизичког развоја, нема универзално значење у свим културама. У друштвима у којима је адолесценција издвојена као посебна фаза одрастања, она може бити дефинисана различито: преко понашања, друштвених улога и статуса које особи бивају додељене, итд. Пред адолесценте се у различитим друштвима постављају различита очекивања и за њих се прописују различите норме понашања, а један од примера на којима се ова очекивања и норме могу уочити је економско осамостаљивање од родитеља које се у појединим друштвима охрабрује, док у другим не.¹⁹ У српском традиционалном друштву, нарочито у руралним срединама, од младића се очекивало да остану да живе, поготово након женидбе, у породичној кући са родитељима. У савременом друштву овај вид осамостаљења је, иако пожељан, веома редак. Истраживања показују да српско друштво карактерише касно напуштање родитељског дома и продужена финансијска

зависност младих од родитеља са којима имају јаке емоционалне везе.²⁰

С обзиром да друштвено сазревање у многим културама, пре свега традиционалним, има веома важну улогу у животу појединца, церемоније иницијације у вези са преласком из доба детињства у доба зрелости наглашавају значај и важност самог иницијента који овим прелазом добија нове одговарајуће улоге, задужења и одговорности у оквиру културних вредности прокламованих од стране друштвеног система којем иницијент припада.²¹ Њихов циљ је да појединца спроведу из једног одређеног стања у друго. Такви ритуали се означавају као обреди прелаза и даље се могу поделити на обреде одвајања, обреде прелазних стања и обреде пријема. Ипак, иако је општи циљ обреда прелаза постизање одређене промене стања и прелазак из једног магијско-религијског или профаног друштва у друго, три наведене поткатегорије нису подједнако развијене унутар сваке ритуалне целине, нити се сви обреди могу означити као обреди прелаза.²² Требало би напоменути да различите заједнице

[20] Брзина стицања независности и прелаза у одраслост може се пратити на основу остваривања четири животна догађаја: напуштања родитељског дома, брака, финансијске независности и запослења. На основу ових критеријума могу се извести три типа европских земаља: северни, јужни и прелазни тип. Србија припада јужном обрасцу прелаза у одраслост, чијим се типичним представником сматра Италија у којој 60% младих између 16 и 25 година нема остварен ниједан атрибут одраслости. Са друге стране, Данска припада северном типу, будући да око 40% младих оствари сва четири догађаја који се сматрају карактеристикама одраслости пре двадесет пете године (Smiljka Tomanović, „Tranzicija (prelazak) u odraslost: tempo, obeležja i promene“, u: *Mladi - naša sadašnjost. Istraživanje socijalnih biografija mladih u Srbiji* (Beograd: Čigoja štampa; Institut za sociološka istraživanja, 2012), <http://www.domomladine.org/assets/Uploads/Mladinasasadasnjost-1.pdf> (преузето 6. 3. 2018)

[21] Carol A. Markstrom, Alejandro Iborra, „Adolescent Identity Formation and Rites of Passage: The Navajo Kinaaldá Ceremony for Girls“, *Journal of Research on Adolescence*, Vol. 13, No 4 (2003), http://www.nec.navajo-nsn.gov/Portals/0/NN%20Research/Other/2003_%20Adolescent%20Identity%20Formation%20and%20Rites%20of%20Passage-%20The%20Navajo%20Kinaalda%20Ceremony%20for%20Girls.pdf (преузето 25. 2. 2018).

[22] Арнолд ван Генеп, *Обреди прелаза. Сисџемајско истраживање ришувала* (Београд: Српска књижевна задруга, 2005), 7-16.

[18] Сви појединачни закони доступни су на <http://www.parlament.gov.rs/>

[19] Sofija Petković, „O osobenostima antropološkog pristupa adolescenciji“, <http://www.anthroserbia.org/> (преузето 6. 3. 2018).

имају различите добне репере и границе када се започиње са увођењем особа у свет одраслих. Другим речима, не постоји универзално важећа добна граница у којој се у свим културама особи признаје статус адолесцента, а потом и статус одрасле особе, већ она зависи од расне, родне, економске припадности појединца, затим статуса који он има у оквиру сродничког система, итд.²³ На пример, на Тробријандским острвима у Меланезији дечаци између 12. и 14. године губе свој дотадашњи статус детета (*gwadi*) и стичу статус адолесцента (*ulatile/to 'ulatile*) који им доноси нове дужности и привилегије, као и веће учешће у племенским активностима.²⁴ У племену Нуери из Јужног Судана одраслим мушкарцима се сматрају особе које напуне шеснаест година, након чега пролазе кроз ритуал иницијације. Том приликом иницијенти се подвргавају обреду (операцији која се назива *gar*) током којег им се ножем у виду шест резова, све до костију, засецају делови лица у пределу обрва.²⁵ Са друге стране, одраслост код женске деце често се доводи у везу са стицањем полне и репродуктивне зрелости. Девојчице из Навахо племена у Северној Америци пролазе кроз обред прелаза који се назива *Kinaaldá* и који представља једну врсту прославе којом се девојчице уводе у свет одраслих жена. Ритуал се одвија током четири дана у време првог или другог менструалног циклуса иницијенткиње.²⁶ У Латинској Америци

девојчице се сматрају одраслим женама након навршених петнаест година. Прослава петнаестог рођендана, тзв. *Quinceañera* (овај термин се користи да означи прославу, али и слављеницу), представља обред прелаза слављенице/иницијенткиње из статуса детета у статус одрасле особе. Прослава укључује службу (мису) у цркви, након које следе свечани пријем и забава на чије се организовање троше велике суме новца, чиме се исказују статус и богатство породице. Упркос томе, овај догађај је распрострањен међу свим друштвено-економским слојевима.²⁷ *Quinceañera* по форми подсећа на венчање и обухвата многе елементе свадбене церемоније (хаљина, поклони, торта, плес), као и прослава осамнаестог рођендана у Србији у коју су, као што је већ наведено, инкорпорирани елементи свадбених обичаја. Ипак, за разлику од наше прославе пунолетства, током *Quinceañera* су уочљиви обреди који би требало да означе промену статуса слављенице. На пример, слављеница може да поклони лутку млађој сестри или рођаци и на тај начин симболично одбаци пређашњи статус детета. Након што је током мисе носила равне ципеле, на забави слављеницу отац преобува у ципеле са високом потпетицом што симболизује њене прве кораке као одрасле жене.²⁸

Иако прослава пунолетства, у облику у којем данас постоји, нема ни структуру ни експлицитну функцију традиционалних обреда прелаза,²⁹ могу се уочити одређене особености овог обреда.³⁰ Изврнути поло-

[23] Sofija Petković, „O osobnostima antropološkog pristupa adolescenciji“, <http://www.anthroserbia.org/> (преузето 6. 3. 2018).

[24] Bronislaw Malinowski, *The Sexual Life of Savages in North-Western Melanesia*, (London: George Routledge & Sons, 1932), <http://www.berose.fr/?The-Sexual-Life-of-Savages-in-North-Western-Melanesia> (преузето 10. 3. 2018).

[25] E. E. Evans-Pritchard, *The Nuer: A Description of the Modes of Livelihood and Political Institutions of a Nilotic People*, (London: Oxford University Press, 1940), https://monoskop.org/images/4/4d/Evans_Pritchard_E_E_The_Nuer_a_description_of_the_modes_1940-pdf (преузето 10. 3. 2018).

[26] Carol A. Markstrom, Alejandro Iborra, „Adolescent Identity Formation and Rites of Passage: The Navajo Kinaaldá Ceremony for Girls“, http://www.nec.navajo-nsn.gov/Portals/0/NN%20Research/Other/2003_%20Adolescent%20Identity%20

Formation%20and%20Rites%20of%20Passage-%20The%20Navajo%20Kinaaldá%20Ceremony%20for%20Girls.pdf (преузето 25. 2. 2018).

[27] Laura Louise Plummer, „Quince Años: The Transition to Womanhood in Puerto Rican Culture“, *Inquiry Journal*, 11 (2007), http://scholars.unh.edu/inquiry_2007/11 (преузето 18. 3. 2018).

[28] Исто.

[29] Александра Б. Павићевић, *На удару идеологија: брак, породица и њихов морал у Србији у другој половини 20. века* (Београд: Етнографски институт САНУ, 2006), 286.

[30] Откривање латентног значења, тј. невидљивог, и функција испитиване појаве представљају најчешћи циљ који се формулише у примени теорије обреда прелаза. Феномен

жај иницијента, у овом случају слављеника, који добија централно место у току саме прославе насупрот строго утврђеном месту који је раније имао у породичној хијерархији, као и гозба, музика и игра, одлике су лиминалности прославе.³¹ Међутим, ови елементи прославе се пре могу окарактерисати као лиминоидни, будући да лиминоидност (као одлика модерних секуларних ритуала) садржи извесне особине лиминалности, али такви ритуали не доносе, на симболичан начин, разрешење животне ситуације.³² Прве и треће фазе обреда прелаза, сепарације и агрегације, нема. У прилог томе иде и то да слављеници активно учествују у самим припремама. Није приметно другачије понашање или опхођење према њима које би указало на другачији положај или статус тзв. иницијената пре и после прославе, као ни практиковање одређених ритуала или обреда који би, на симболичан начин, требало да прикажу прелазак из статуса детета, односно адолесцента, у статус одрасле особе.

Завршна разматрања

У Србији се стицање зрелости младића у оквиру општег друштвеног система обележавало испраћајем у војску који је представљао иницијацију из статуса дечака

латентног значења и функција се анализирају на нивоу појединца, породице, друштвене заједнице и друштва у целини, а да би се до оваквих значења и функција дошло потребне су структурална и семиолошка анализа обреда. Обред прелаза може бити предмет такве анализе, при чему се врше дескрипција испитиване појаве, њено разврставање на елементе ритуала и њихово смештање у дијахронијску структуру обреда прелаза (Ана Продановић, „Пријем сџрукџурализма на примеру проучавања обреда прелаза у еџнолоџији и анџроџолоџији Србије“, <http://www.etno-institut.co.rs/files/gei/54/anaprodanovic.pdf> (преузето 24. 1. 2018))

[31] Иван Ковачевић, „Оглазак у војску“, <http://www.anthroserbia.org/> (преузето 24. 1. 2018).

[32] Victor Turner, „Liminal to Liminoid in Play, Flow, and Ritual. An Essay in Comparative Symbolology“, *Rice University Studies*, 60, no. 3 (1974), https://scholarship.rice.edu/bitstream/handle/1911/63159/article_RIP603_part4.pdf, (преузето 24. 2. 2018).

или момка у статус зрелог мушкарца.³³ Укидањем редовног војног рока, и самим тим престанком прављења испраћаја у војску, почиње прослава осамнаестог рођендана. Ипак, занимљиво је да се ове прославе у већој мери приређују девојкама. Прикупљена грађа у Чачку и околини показује да се, уколико у породици има старијих синова и млађих кћерки, пунолетство прави кћеркама, док синови или нису обележавали овај догађај или је то била журка за друштво. Са друге стране, уколико се пунолетство прави старијој кћерки, обавезно се прави и млађој. Будући да се адолесценција посматра као прелазна фаза између детињства и одраслог доба, при чему је психички и друштвено зрела особа спремна да усвоји нове улоге и одговорности,³⁴ а прослава пунолетства као догађај којим се завршава овај период у развоју појединца,³⁵ онда се намеће питање њене функције. Најпре, овакве церемоније служе како би се појединац, који сада има нови статус одрасле особе, као такав представио друштву. У прошлости су ову улогу имали традиционални дебитантски балови на којима се млада девојка (тзв. дебитанткиња) представљала друштву као пунолетна и одрасла особа која је спремна да се уда³⁶, с обзиром да је након завршетка периода адолесценције и стицања статуса друштвено зреле особе по очекиваном и прокламованом реду

[33] Иван Ковачевић, „Оглазак у војску“, <http://www.anthroserbia.org/> (преузето 24.1.2018).

[34] Carol A. Markstrom, Alejandro Iborra, „Adolescent Identity Formation and Rites of Passage: The Navajo Kinaaldá Ceremony for Girls“, http://www.nec.navajo-nsn.gov/Portals/0/NN%20Research/Other/2003_%20Adolescent%20Identity%20Formation%20and%20Rites%20of%20Passage-%20The%20Navajo%20Kinaalda%20Ceremony%20for%20Girls.pdf (преузето 25. 2. 2018).

[35] Александра Б. Павићевић, *На угару игеолоџија: брак, породица и џолни моралу Србију у грџиџи џоловини 20. века*, 286.

[36] Laura Louise Plummer, „Quince Años: The Transition to Womanhood in Puerto Rican Culture“, http://scholars.unh.edu/inquiry_2007/11 (преузето 18. 3. 2018).

ствари следило склапање брака.³⁷ У традиционалном, патријархалном друштву овај моменат у животу девојке (ступање у брак) готово се поклапао са стицањем законске зрелости, јер се сматрало да су спремне за удају када наврше седамнаест или осамнаест година. Будући да се старосна граница за ступање у брак временом све више померала, може се закључити да су овакве прославе изгубиле функцију промовисања девојака стасалих за удају. Иначе, сами слављеници као најчешћи разлог приређивања прославе наводе то да су је, пре њих, организовали и њихови другови, док многи родитељи истичу како тај један дан не представља никакву промену у животу њиховог детета наглашавајући да су она и пре саме прославе и навршавања осамнаестог рођендана показивала извесну зрелост у понашању, као и то да се одлучују на организовање прославе да би испунили жеље своје деце. Стога, може се закључити да ове прославе имају превасходно забавни карактер. Такође, неоспорно је да овакви видови прослава могу да служе као средство којим се исказује богатство породице. Важну улогу у демонстрирању богатства има и одећа (од јефтино шивених до дизајнираних хаљина), затим поклони које слављеници добијају од чланова породице, пре свега родитеља (од накита и мобилних телефона, па до аутомобила), али и одабир ресторана (већина испитаника је истакла да им је битно да се „уклопе“, тј. да се крајњи износ трошкова поклопи са износом добијеног новца у виду дарова, али има и оних који за прославу бирају скупље хотеле без обзира на цену). Међутим, оне су и прилика да се испоље, али и учврсте везе и заједништво међу њиховим актерима.

[37] Александра Б. Павићевић, *На удару идеологија: брак, њородица и њолни морал у Србији у другој њоловини 20. века*, 286.

Литература:

- Бандић Душан, *Народна религија Срба у 100 њојмова* (Београд: Нолит, 2004)
- Бандић Душан, *Табуу њтрадиционалној култури Срба* (Београд: БИГЗ, 1980)
- Генеп ван Арнолд, *Обреди њрелаза. Системајско изучавање ришувала* (Београд: Српска књижевна задруга, 2005)
- Ковачевић Иван, „Одлазак у војску“, Етнолошке свеске VII (1986), <http://www.anthroserbia.org/> (преузето 24. 1. 2018)
- Levi-Stros Klod, *Divlja misao* (Београд: Nolit, 1978)
- Malinowski Bronislaw, *The Sexual Life of Savages in North-Western Melanesia*, (London: George Routledge & Sons, 1932), <http://www.berose.fr/?The-Sexual-Life-of-Savages-in-North-Western-Melanesia> (преузето 10. 3. 2018)
- Carol A. Markstrom, Alejandro Iborra, „Adolescent Identity Formation and Rites of Passage: The Navajo Kinaaldá Ceremony for Girls“, *Journal of Research on Adolescence*, Vol. 13, No 4 (2003), http://www.nec.navajo-nsn.gov/Portals/0/NN%20Research/Other/2003_%20Adolescent%20Identity%20Formation%20and%20Rites%20of%20Passage-%20The%20Navajo%20Kinaalda%20Ceremony%20for%20Girls.pdf (преузето 25. 2. 2018)
- Milić Anđelka, *Sociologija porodice. Kritika i izazovi* (Београд: Љгоја штампа, 2007)
- Павићевић Александра Б., *На удару идеологија: брак, њородица и њолни морал у Србији у другој њоловини 20. века* (Београд: Етнографски институт САНУ, 2006)
- Павковић Никола Ф, „„Нови“ обичаји - стари „bricolage““, Етнолошке свеске V (1984), <http://www.anthroserbia.org/> (преузето 24. 1. 2018)
- Petković Sofija, „O osobenostima antropološkog pristupa adolescenciji“, *Antropologija 14*, sv. 3 (2014), <http://www.anthroserbia.org/> (преузето 6. 3. 2018)
- Plummer Laura Louise, „Quince Años: The Transition to Womanhood in Puerto Rican Culture“, *Inquiry Journal*, 11 (2007), http://scholars.unh.edu/inquiry_2007/11 (преузето 18. 3. 2018)
- Продановић Ана, „Пријем структурализма на примеру проучавања обреда прелаза у етнологији и антропологији Србије“, *Гласник Етнографској институту САНУ LIV*, <http://www.etno-institut.co.rs/files/gei/54/anaprodanovic.pdf> (преузето 24. 1. 2018)
- Evans-Pritchard E. E., *The Nuer: A Description of the Modes of Livelihood and Political Institutions of a Nilotic People* (London: Oxford University Press, 1940) <https://monoskop.org/images/4/4d/>

Evans_Pritchard_E_E_The_Nuer_a_description_of_the_modes_1940-pdf (преузето 10. 3. 2018)

Tomanović Smiljka, „Od omladine do socijalnih biografija mladih u postsocijalističkoj transformaciji društva Srbije: konceptualni i kontekstualni okvir istraživanja”, у: *Mladi - naša sadašnjost. Istraživanje socijalnih biografija mladih u Srbiji* (Beograd: Čigoja štampa; Institut za sociološka istraživanja, 2012), <http://www.domomladine.org/assets/Uploads/Mladi-nasa-sadasnjost-1.pdf> (преузето 6. 3. 2018)

Tomanović Smiljka, „Tranzicija (prelazak) u odraslost: tempo, obeležja i promene”, у: *Mladi - naša sadašnjost. Istraživanje socijalnih biografija mladih u Srbiji* (Beograd: Čigoja štampa; Institut za sociološka istraživanja, 2012), <http://www.domomladine.org/assets/Uploads/Mladi-nasa-sadasnjost-1.pdf> (преузето 6. 3. 2018)

Turner Victor, „Liminal to Liminoid in Play, Flow, and Ritual. An Essay in Comparative Symbology”, *Rice University Studies*, 60, no. 3 (1974), https://scholarship.rice.edu/bitstream/handle/1911/63159/article_RIP603_part4.pdf, (преузето 24. 2. 2018).

rice.edu/bitstream/handle/1911/63159/article_RIP603_part4.pdf, (преузето 24. 2. 2018).

Turner Victor, *The Ritual Process. Structure and Anti-structure*, (Ithaca, New York: Cornell University Press, 1991), https://monoskop.org/images/9/90/Turner_Victor_The_Ritual_Process_Structure_and_Anti-Structure.pdf (преузето 4. 3. 2018)

Hamilton Malkom, *Sociologija religije: teorijski i uporedni pristup* (Beograd: Clio, 2003)

Шапоњић-Ашанин Снежана, „Дар и даривање у чачанском крају”, *Зборник радова Народної музеја XXXIV* (2004)

Шапоњић-Ашанин Снежана, „Свадба у служби обреда прелаза”, *Зборник радова Народної музеја XXXVIII* (2008)

Коришћен сајт

<http://www.parlament.gov.rs/>

COMING OF AGE CELEBRATION

Coming of age celebration is a relatively new phenomenon which can be classified in a group of customs related to the life cycle of an individual. The origins of the coming of age ceremonies in their present form might be related to the beginning of the second decade of the 21st century. Therefore, this tradition can be treated as a “new” custom, that is, a type of social behaviour which has not been inherited from the traditional rural society of the 19th or earlier centuries, but that has been created by formation of new combinations of elements taken from other traditions, mainly those related to wedding celebrations, such as feasts, music, dance and presents.

The initiation ceremonies marking a person’s passage from childhood to maturity emphasize the importance of the initiate himself who is granted appropriate new roles, tasks and responsibilities within cultural values proclaimed by the social system the initiate belongs to. It should be mentioned that the age at which persons are initiated into adulthood varies from community to community. In other words, there is not a universally accepted age limit at which the status of an adolescent and then of an adult is confirmed in all cultures, but it depends on racial, sexual and economic status as well as on the status of an individual within a kinship system.

Mina JELESIJEVIĆ

LA CÉLÉBRATION DE LA MAJORITÉ

La fête solennelle de la majorité est un phénomène relativement neuf qui peut être classifié dans le groupe des coutumes qui appartiennent aux habitudes liées au cycle vital de l’individu. Le début de la célébration de la majorité dans la forme dans laquelle il existe aujourd’hui peut être lié au début de la deuxième décennie du vingt-et-unième siècle. En conséquence, à propos de cette habitude, on peut en parler comme d’une „nouvelle“ coutume par laquelle on sous-entend la forme de comportement social qui n’est pas héritée de la société rurale traditionnelle du dix-neuvième et des siècles antérieurs et qui résultera à une recomposition des éléments d’autres habitudes, nuptiales avant tout, comme les festins, la musique, la danse et la donation.

Les cérémonies d’initiation liées au passage de l’époque de l’enfance au temps de la maturité sou-

ignent l’importance et la valeur de l’incident même qui, par ce passage, reçoit de nouveaux rôles appropriés, des endettements et des responsabilités dans le cadre des valeurs culturelles proclamées de la part du système social auquel l’incident appartient. Il faudrait mentionner que les diverses communautés possèdent des âges repères et des limites diverses lorsqu’il faut commencer à introduire une personne dans le monde des adultes. En d’autres termes, il n’existe pas de limite d’âge universellement valide pour laquelle, dans toutes les cultures, on reconnaît le statut d’adolescent à une personne, puis ensuite le statut d’adulte également, mais cette limite dépend de l’appartenance à une race, au sexe, à l’affiliation économique de l’individu, puis du statut qu’il possède dans le cadre du système de parenté.

Mina JELESIJEVIC